

S e könyvből példányszámnövelő, országos botrány is keveredhetne, ha az írás mellett rádiós műsorvezetőként keresné a kenyerét. Rengeteg nyers, pornográf jelenet, rengeteg, a nemi szerepeket parodizáló, sommás, néha durva „szövegezés” – és az ezekre való reflexió, be kell ismernünk, ellenállhatatlanul mókássá teszi a könyvet azok számára, akik megbotránkozni, polgáriasan pukkadozni már elfelejtettek.

Jozefát úr regénykedésében – egyebek mellett – egy önmagában is szenzációs betétet (*Az angoltanár evangéliuma*) találunk, amely egy archaikus nyelvezettel megírt, „apokrif” írás egy, a megváltói státustól igen messzire esett halandó tollából. Kijózanítóan, szinte megrendítően értékvesztett, profán monológokra is bukkanhatunk, az ironikusan „reménytelen szerelemnek” nevezett vágyakozás tárgya, Léna szájába adva a szavakat.

A könyv második fele pedig valóságos „önismereti tréning” kezdő íróknak és irodalmároknak, idősebb pályatársak számára idegösszeroppánással fenyegető, s az irodalmi élet iránt érdeklődő jámbor olvasó számára is megfontolandó tanulságokkal. S micsoda útravalót kap az egyszerű regényíró! „Humorosan írd, ne úgy, mintha humorosan írnál, te idióta!”

KÉPES GÁBOR

(*Alexandra – Irodalmi Jelen Könyvek, Pécs, 2006, 416 oldal, 2499 Ft*)

JENEI LÁSZLÓ:

Szarvas a temetőben

Az első világháborúból apját veszítette, de testi épségben hazatért férfit otthon húga és élőhalott anyja fogadja. Később mindkét fiatal megházasodik, s hamarosan kiderül, hogy párjaik csalják őket – egymással. A (család)regény egyrészt három év története a férfi, a hűg és a feleség egy-egy fejezetnek megfelelő elbeszélésében; másrészt – a negyedik fejezet narrátora felől nézve, aki megegyezik az első fejezetével – az otthontalanság–otthonosság (fejlődés- és művész)regénye.

A szereplők hármasság viszonyokat képeznek egymással. Nincs olyan kapcsolat, melybe ne szólna, avatkozna bele egy harmadik személy; illetve minden szereplő két fontos kapcsolódási ponttal bír, melyek elmentésként jelennek meg a szövegben. A külvilág mindhárom szereplő-narrátor számára háttérbe szorul, helyét a belső titkok, az olvasás-írás világa veszi át, így bármiféle egymásra találás lehetetlenné válik.

A feleség (Lili) két férfit ismer, két szexualitást él meg: szeretője, Gedeon maskulin-uralkodó attitűddel közeledik hozzá, míg férjével a konvencionális házasságviszony kifordítása történik: a nemzőképtelen férfit a nő kényszeríti, mert gyermeket szeretne (az ennek a kudarcát jelentő női vérzések a szövegben az

evangéliumi vér-motívummal írónak össze). Falusi múltja és városi jelené, az önmaga és férje közti feszültség (és annak oldódása) az olvasás-metáforán keresztül kerül a textusba: Lili úgy olvas, „mintha lopni járna”, együtt olvas a férfival, beleolvassa magát a nő- és házasságot, ezzel szemben férje saját történetmondásában hatalmas szöveg-hagyomány-világot mozgat, mely nemigen párosul *írás-készséggel* (vagyis nemzőképtelen). A másik házasságban, Gedeon és Hédi (a hűg) között fordított változás érvényesül: a férfi megpróbálja eltüntetni feleségét az olvasástól.

A Gedeon és a bátyja között létező Hédi szintén olvas és ír. Önmagát – férjével való viszonyában – rabnóként, prostituáltként határozza meg. Végül, ezzel elmentésként, ő tesz erőszakot egy fiatal fiún. Gyermekük között él, de gyermektelenül egyedül marad; sorsa az elnémulás, a legmagányosabb magány a regényben (szemben Lilivel aki meghal, és bátyjával, aki végül elmegy az utolsó útra). A narrátoroktól elkülönül a család további két tagja: a szoborként megjelenő (tehát szintén műalkotás-képző) anya, és Gedeon, aki kimarad mindennemű szöveggalkotásból, sőt annak mintegy ellenségeként pozícionálódik.

Az első három fejezet hármasságát a negyedik bontja meg. Itt külön

térdejeű cselekmény kezdődik (a zártosztályon élő főhős álmvilága, majd a „szabadkapus” férfi utazása), egyszeres narrációval, hierarchiát teremtve a korábbi elbeszélői hangok között az első fejezet elbeszélője javára, aki ebben a térben találkozhat a három titokzatos „Máriával”, a piros, fehér és zöld lányokkal. A fehér lánnyal kialakuló sejtelmes viszonyban a testiség nem fizikai értelemben, hanem a lány pajzán meséjében jelenik meg, összekacsintva a férfi hím-identitásának kifejeződésével, aki „kardja” helyett a „lingua pompásságát” emeli ki – persze más értelemben.

A férje halálhírére megrokkoló, az örökkévalóság idejében tengődő, élőhalott anya körül, a ház rothadó kerttel körülvett kozmikus térben különböző *antiháromságok* váltják egymást (anya–fia–lánya, majd anya–fia–menye). Ebből a térből menekül nap mint nap a férfi a messze vezető sínekhez – amerre egykor háborúba vitték, és amerre majd utolsó útja is vezet. A feleségétől és egész világától elfajuló főhős/narrátor szövege maga is az idegenség érzetét kelti, és kvázi-olvashatatlanságán keresztül a kitaláltság (anti)esztétikáját teremt meg az első fejezetben („szép, szép, ahogy vesszük, csak izzadós”). Mindez a mű záró részében nyelvi- és tematikusan is visszajára for-

dul, a korábbi magányt felváltja a sikeres mesélés által teremtett találkozás – a korábbiaknál teljesebb értelembe, így a közérzet végül a hálában és a befejezés kimunkáltságának (jogos) narrátori büszkeségében fiálódik.

VELKEY GYÖRGY

*(Jelenkor Kiadó, Pécs, 2006,
274 oldal, 2100 Ft)*

TÓTH KRISZTINA:

Vonalkód

A hidegháború hűvösségét, és azon belül is a kelet-európai oldal sivárságát idézi a kötet borítójának képe, mely bármelyik magyar művelődési központ udvara lehetett volna a szocializmus idején. Színfoltot csupán a vérpiros, műanyag Coca-cola-s szék visz az azúrkék szürkeségbe. Mint ahogy örömet is a nyugatról jött dolgok csepegtettek belénk akkoriban.

Gyerekkorunk betonból kivirágzó vágyai és Fa szappan illatú emlékei. Látszólag ilyesfajta sokfényű, ezerformájú nosztalgiafüzért akaszt a nyakunkba az író-költő, valójában azonban sokkal nagyobb terhet rak a szövegekkel a vállunkra. Az élet töredezettségének érzését, a

minden egész ripityomban bizonytalanságát, mellyel mindannyian szembesülünk kapcsolatainkban és kapcsolatlanságainkban.

De Tóth Kriszta nem elégszik meg azzal, hogy összeseperje a vágyak szilánkjait. Az üvegdarabkákat összeilleszti, komoly szerkesztői munkával ólompántot hegeszt köréjük, és az értelmetlennek új értelmet ad. Gyönyörű színes üveglablak a végeredmény, melynek ólomvonalai olyan szövevényesek, mint a sors hálója. Mint egy női sors hálója.

Az ember nem is gondolná, mennyi fájdalom érhet egy nőt. És hogy mennyi fájdalmat képes elviselni.

És hogy erről a sok megrázkódtatásról, megremegésről, megbillenésről milyen józanul képes beszélni. Ha éppen elegendő gyászunk, emléklúgosítás és érzelmeceppfolyósítás előzte meg a megszólalást.

Tóth Kriszta mondataiból hidegség árad. Olyan fajta hűvösség, amit akkor érzünk, ha túl forró dologhoz érünk, és hőérzékünk hirtelen megcsal minket.

Az érzékek játékát játssza velünk az író. Mert olyan érzéki történetekről van szó, hogy az ember legszívesebben feltüsszentene egy-egy illatra, felugrana egy-egy hangra vagy megszimatná a lefettett testet. Ugyanakkor ezek a szövegek nagyon líraiak is, precízen tónu-

